Elementary Education Online, 2016; 15(1): 77-90,
İlköğretim Online, 15(1), 77-90 2016. [Online]: http://ilkogretim-online.org.tr
doi: http://dx.doi.org/10.17051/io.2016.97994

48-60 Aylık Çocukların Öğretmen Kavramına Yönelik Algılarının Çizimler Aracılığıyla İncelenmesi

Examining 48-60 Months Old Children's Perceptions About Teacher Concept By Analyzing Their Drawings

Berat Ahi, *Yrd. Doç. Dr., Kastamonu Üniversitesi, bahi@kastamonu.edu.tr*
Mehmet Akif Cingi, *Arş. Gör., Kastamonu Üniversitesi, macingi@kastamonu.edu.tr*
Abdullah Oğuzhan Kıldan, *Doç. Dr., Kastamonu Üniversitesi, aokildan@kastamonu.edu.tr*

ÖZ. Bu araştırmada, okul öncesi eğitim alan 48-60 aylık çocukların, öğretmen algılarını çizdikleri resimler aracılığıyla ortaya koymak amaçlanmıştır. Nitel araştırma desenlerinden olgubilim kullanılarak yürütülen araştırmada, amaçsal örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılarak çalışma grubu oluşturulmuştur. Kastamonu merkez ilçede yer alan üç anaokulu ve 12 anasınıfında ölçütlere uyan toplam 285 çocuğa ulaşılmış, ön inceleme sonucunda 11 çocuğa ait çizimler uygun olmadığı için çıkarılmış ve toplam 274 çocuk ile çalışma grubu oluşturulmuştur. Araştırmada elde edilen veriler Aykaç (2012) tarafından geliştirilen 'Öğretmen Algı Kodlama Listesi' ne göre analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, çocukların büyük bir çoğunluğu öğretmenlerini insan ve kadın olarak algılamaktadır. Çocuklar öğretmenlerini en çok kırda ve okul bahçesinde ayakta dururken resmetmiştir.
Anahtar Kelimeler. Çocuk, Çizim, Öğretmen Algısı, Öğretmen Çocuk Etkileşimi

ABSTRACT. Teachers are one of the most adopted role models of children. Effective child-teacher relation have an important effect on building positive class environment and also have important effect on social development of the children. Purpose of this research is to show the 48-60 months old children's perceptions of teacher concept by analyzing their drawings. Phenomenology, one of the qualitative research design was used in this study. The working group was created by using the sampling method of purposeful sampling criteria. 285 children in 12 preschool has been reached in Kastamonu Center District; drawings of 11 children are seen as not suitable pre-examination, and they are excluded, thus the research group was made by 274 children. Obtained data have analyzed with Teacher Perception Coding List developed by Aykaç (2012). According to research results, majority of the children are perceiving their teachers as female humans. Children have drawn their teacher mostly in the prairies and as standing in the school yards.
Keywords. Child, Drawing, Teacher Perception, Teacher Child Interaction.

SUMMARY

Purpose and Significance: Purpose of this research is to understand how preschool students perceiving teacher concept by analyzing their drawings. For this general purpose, in research, answers of these questions are sought. (1) How children draw their teacher? (2) In which place and in which form children draw their teacher? (3) What are teachers doing in children's drawings?

Methodology: In this research, phenomenology, one of the qualitative research approach have been used. This research has been run in the social constructive philosophy base. Research group of this research has formed with using one of the purposeful sampling technique; criterion sampling technique. 274 children from three preschools in Kastamonu Center District have participated in this research. Data obtained in this research have analyzed with Teacher Perception Coding List developed by Aykaç (2012).

Results: In the data obtained in this research, it is seen that majority of the children have draw their teacher as a human (%93.6). More than half of the children (%57.7) have drawn teacher as female, while only %13.1 of them have drawn teacher as male. In the drawings, teachers are generally drawn as stylish (%37.2) and young (%26.3). Generally, teacher figures are drawn in realistic size (%55.5) while some of the children drawn teachers bigger in respective size (%39.1). Teachers are generally drawn with smiling face (%56.6) and with a clean and neat appearance in more than half of the drawings (%52.6). Children generally drawn their teacher as standing up in the prairies (%24.5) and

Geliş tarihi: 06/07/2015, Kabul tarihi: 26/10/2015, Yayımlanma tarihi: 01/01/2016

school yards mostly (%27.7). While teacher figures are standing up mostly (%69.0), generally they are surrounded by children (%57.7).

Discussion and Conclusions: At the end of this research, it is determined that children generally draw their teacher in female human form. Researchers thinks this is a result of the gender population of the preschool teachers in the city where this research has been conducted; only 10 male teacher is working and that is why children are only see female teachers in their school. In addition, development properties of the children are also an important factor in this result. In social,emotional and sexual development terms 4-5 years old children are oriented in their discovering people in own gender (Brewer, 2007; Kail, 2003). Children generally drawn their teachers in stylish and young .According to Dağlıoğlu (2011), teachers that drawn as smiling and happy are clues as the children see their teacher supporting open communication in emotional dimension, and also trustable. From this point of view, it can be said that the children participated in this research have positive opinion about teacher concept. Significant amount of children participated in this research have drawn their teacher in prairie or in school yard. This result overlaps with other works in the literature (Aykaç, 2012; Cam Aktaş, 2010). Researchers thinks that this is because of the target age group of the research. While first school students picturing teachers in interior places like classes, preschool children have drawn their teachers in open air places like school yards and prairies. This research shows teacher perception only from the point of view of child.From the results of this research,it is seen that researching teacher child perception by a from other point of views is important in order to see different results.

GİRİŞ

Erken çocukluk dönemi ve bu dönemde verilen eğitimin önemi anlaşılmaya başlandıkça, bu yaş grubu için yapılan araştırmaların sayıları da giderek artmaktadır. Pek çok araştırma, eğitime ne kadar erken yaşta başlanırsa daha sonraki akademik hayatta daha başarılı olunacağını, sosyal ilişkiler kurmakta zorlanılmayacağını ve topluma katkı konusunda daha istekli ve girişken olunacağını savunmaktadır (Eser, 2010; Şahin, 2010; Tezcan, 2011, Kıldan, 2012). Bu nedenle bu dönemde verilecek eğitim kadar, eğitimin nasıl ve ne kadar kaliteli verildiği önem arz etmektedir. Bu konuda en büyük görev çocukların ilk eğiticileri olan ailelere ve sonrasında da çocukların kimlik arayışlarını destekleyen öğretmenlere düşmektedir (Dağlıoğlu, 2011).

Okul öncesi öğretmenleri, çocukların ailelerinden ayrı oldukları zaman diliminde onlarla ilgilenen, oyunlar oynayan, şarkılar söyleyen, onları seven, onlara öğreten hem de onlardan öğrenen kişilerdir (Howes ve Hamilton, 1992; Koçyiğit, 2010). Okul öncesi öğretmenleri, çocukların gelişim dönemlerini çok iyi bilen ve gelişimlerini çok yönlü destekleyen, çocuklar için günün büyük bir bölümünde onlarla zaman geçiren kişilerdir (MEB, 2012). Bu nedenledir ki çocukların anne ve babalarından sonra en çok etkilendikleri kişiler okul öncesi öğretmenleridir (Durak, 2011).

Erken yıllarda, olumlu sınıf atmosferi içerisinde kendilerine yer bulabilen çocuklar sosyal çevre içerisinde yer edinebilme becerilerini daha üst kademelerdeki akademik hayatlarına da taşıyabilmektedirler. Olumlu sınıf atmosferinin bileşenlerinden birisinin de öğretmen-öğrenci etkileşimi olduğu düşünüldüğünde, erken yıllarda kurulan öğretmen-öğrenci etkileşiminin kalitesi, ileride yaşanabilecek sorunların ya da başarıların tahmincisi olabilmektedir (Howes, Matheson, ve Hamilton, 1994; Hamre ve Pianta, 2001, Kıldan, 2011). Çocuklar öğretmenleri ile sıcak ve olumlu ilişkiler kurarsa arkadaşlarıyla ve diğer yetişkinlerle de bu şekilde etkileşime girmek isterler (Howes, 2000). Bu nedenle öğretmenlerin çocuklarla iyi ilişkiler kurarak onlara iyi örnekler olmaları gerekmektedir (Tuğrul, 1993).

Son yıllarda bilimsel çalışmalarda çocuğa yönelik ilginin arttığı ve çocuğu temel alan araştırmaların yoğunlaştığı söylenebilir (Einarsdottir, Dockett ve Perry, 2009). Çocuğa yönelik yapılan çalışmaların çeşitli yollarla veri toplamaya çalışırken çizimler bu yolların başında gelmektedir (Punch, 2002). Alan yazında, çocukların doğa (Hague, 2001; Yılmaz, Kubiatko ve Topal, 2012), çevre (Özsoy, 2012; Özsoy ve Ahi, 2014), aile (Türkkan, 2004), okul müdürü (Yalçın ve Erginer, 2014), bilim insanı (Buldu, 2006; Oğuz, 2007; Özel, 2012; Rodari, 2007; Turkmen, 2008) , öğrenme (Lodge, 2007) ve öğretmen (Aktas, 2010; Aykaç, 2012; Dağlıoğlu, 2011; Harrison, Clarke ve Ungerer, 2007) algılarının çizdikleri resimlerle incelendiği birçok araştırma mevcuttur. Yapılan

araştırmaların çok büyük bir bölümü ilkokul ve daha üst sınıflarda öğrenim gören çocukları kapsamaktadır. Bu çalışmayı diğerlerinden farklı kılan, çalışma grubunun tamamının anasınıflarına devam eden çocuklardan oluşmasıdır.

Resimler, yıllardır insanların işaretleri ve aynaları olarak kabul görmektedir. Yavuzer resmi, *"bireyin kendince düzenlemeye çalıştığı karmaşık dünyasını açıklayış biçimi ve zihinsel gelişimin göstergesi sayılabilir"* olarak tanımlamıştır (2010, s.11). Weber ve Mitchell, yaptıkları bir çalışmada, resimleri yazının bir formu olarak düşündüklerini dolayısıyla resimlerin de okunabilir olduğunu ifade etmişlerdir (1996). Çocuklar resimleriyle kendi iç dünyalarını bizlere açarak, bir anlamda bize kendilerini anlatırlar (Batı, 2012; Belet ve Türkkan, 2007). Çocuklar, resimleri bir iletişim aracı olarak kullanabilmekte olup, çocukları anlamada çizdikleri resimler önemli bir yere sahiptir (Artut, 2004; İnan, 2006; Skybo, RyanWengwe ve Su 2007; Yavuzer, 2010). Okul öncesi dönem çocukları için resimlerin kelimelere ve yazıya göre çok daha anlamlı olduğu düşünülürse, resmin bu dönem çocukları ile ilgili yapılan çalışmalar için ideal bir teknik olduğu kabul edilebilir (Yavuzer, 2010).

Bu araştırmada okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 48-60 aylık çocukların öğretmen kavramına yönelik algılarını ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaçla şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Çocuklar, öğretmenlerini nasıl resmetmişlerdir?
2. Çocuklar, öğretmenleri nerelerde, hangi şekillerle birlikte çizmişlerdir?
3. Çocukların çizimlerinde öğretmenlerin eylemleri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Bu araştırma 48-60 ay çocuklarının öğretmen kavramına yönelik algılarını çizdikleri resimler aracılığıyla belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırma nitel araştırma desenlerinden olgubilim (phenomenology) kullanılarak yürütülmüştür. Olgubilim araştırmalar bir olgu hakkında bireylerin var olan algı, bilgi ve davranışlarını anlamayı amaçlayan ve her bireyin olgu hakkında birtakım görüşleri hakkında bilgi sahibi olduğunu varsayan araştırmalardır (Fraenkel ve Wallen, 2009). Olgular günlük yaşamımızda sıklıkla karşımıza çıkan şeyler olabilir. Ancak bu o olgu hakkında yeterli bilgiye sahip olduğumuz anlamına gelmez. Bireye tümüyle yabancı gelmeyen, ancak tam anlamını da kavrayamadığı sözcükleri açıklamak için olgubilim çalışmalar idealdir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırma olgubilim deseninde ve sosyal-yapısalcı felsefe temelinde gerçekleştirilmiştir. Sosyal-yapısalcı felsefeye göre bireyler yaşantıları sonucu elde ettikleri deneyimlerle kavram ve olgulara anlam yüklerler. Bu anlamlar çok çeşitli ve çok boyutlu olabilir. Sosyal-yapısalcı felsefe bu olgu ve kavramları tarihsel ve kültürel bağlam içerisinde inceleyen araştırmalara temel oluşturur (Creswell, 2007).

Çalışma Grubu

Araştırmada amaçsal örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılarak çalışma grubu oluşturulmuştur. Ölçüt örnekleme yöntemi çalışma için belirlenen ölçütlere sahip bireylerle çalışmayı amaçlar (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2009). Araştırma kapsamında yer alan çocukların Kastamonu merkez ilçede yer alan anaokulu ve anasınıflarında eğitim görmesi ve 48-60 aylık olması ölçütleri aranmıştır. Bu kapsamda araştırmacılar Kastamonu merkez ilçede yer alan üç anaokulu ve 11 anasınıfında ölçütlere uyan toplam 285 çocuğa ulaşmıştır. Ön inceleme sonucunda 11 çocuğa ait çizimler uygun olmadığı için çıkarılmış ve toplam 274 çocuk ile çalışma grubu oluşturulmuştur. Araştırmaya katılan çocukların 146'sı kız, 128'i erkektir. Çalışma grubunda cinsiyet açısından dengeli bir dağılım olduğu ve normal dağılım gösterdiği yapılan Shapiro-Wilks Testi ile kanıtlanmıştır (p> .05).

Verilerin Toplanması

Gözlem notları, görüşme kayıtları, dökümanlar, resim ve grafikler nitel araştırmalarda veri toplama tekniği olarak kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırmanın verilerini çocuklara ait çizimler oluşturmaktadır. Verilerin toplanması 2014-2015 eğitim-öğretim yılının güz döneminde başlamıştır. Veriler her okulda yaklaşık 40 dakikalık sürelerde ve eğitim akışını bozmayacak şekilde

sınıfların günlük eğitim akışı içerisindeki sanat etkinliği kapsamında yürütülmüştür. Gerekli planlama okul yönetimleri ile birlikte yürütülmüştür.

Araştırmacılar gittikleri okullarda öncelikle çocuklarla birlikte vakit geçirmişler ardından sınıf çizim yapmaya uygun hale getirilmiştir. Araştırmacılar çocuklara *"Bir öğretmen çizmeniz istense öğretmeni nerede ve nasıl çizerdiniz?"* sorusu yöneltilmiş ve istedikleri teknikle (kuru boya, pastel boya vb.) çizim yapabilecekleri belirtilmiştir. Çocukların birbirleriyle olan etkileşimini en aza indirmek amacıyla imkân olan okullarda sınıf oturma düzeni değiştirilmiş, mümkün olmayan okullarda ise araştırmacılar ve öğretmenler tarafından ortam kontrol altına alınmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler Aykaç (2012) tarafından geliştirilen 'Öğretmen Algı Kodlama Listesi' ne göre analiz edilmiştir. Aykaç (2012)'ın geliştirdiği listede öğretmen çizimleri 'tür', 'cinsiyet', 'boyut', 'jest ve mimik', 'fiziksel özellikler', 'bulunduğu yer', 'yaptığı eylem', 'elinde bulunan nesne' ve eğer öğretmeni sınıf içinde çizmişse 'sınıf düzeni' kategorileri altında incelenmiştir. Yapılan bu araştırma kapsamında da benzer kategoriler kullanılmıştır. Buna ek olarak Chambers (1983)'ın geliştirdiği "Bir Bilim Adamı Çiz Testi" (Draw A Scientist Test)' nin bilim insanının eğitimci rolüne ait vurgular ile Finson, Beaver ve Cramond (1995)'un DAST üzerinden geliştirdikleri kontrol listeleri de dikkate alınmıştır. Çizimlerden elde edilen kodlar kategorilerine göre bilgisayara girilmiştir. Araştırmacılar tarafından kodlar tek tek kontrol edilmiştir. Verilerden elde edilen bulgular betimsel istatistiklerden yüzde (*%*) ve frekans (*f*) ile raporlaştırılmıştır. Çizimler sadece kodlar açısından değerlendirilmiş, çizim gelişimi, renk seçimi veya psikolojik bir çıkarımda bulunulmamıştır.

BULGULAR

Araştırmanın bulgularını çocuklara ait öğretmen çizimlerinden elde edilen kodlar oluşturmaktadır. Kodlar Aykaç (2012)'nin 'Öğretmen Algı Kodlama Listesi'ndeki temalar altında toplanmıştır. Araştırmanın bu bölümünde bulgular temalara göre verilecektir. Temalara ait tablolarda "diğer" seçeneği altında toplanan ögeler gerekli noktalarda tek tek dipnot olarak vurgulanmış, tekrarlanma sayısının fazla olduğu tablolarda ise genel açıklama yapılmıştır. Tablolar toplam tekrarlanma sayısına göre en sık tekrarlanandan en az tekrarlanana doğru sıralanmıştır.

Çocukların Öğretmenleri Algılama Biçimi

Aşağıda yer alan Tablo 1 incelendiğinde çalışma grubunda yer alan çocukların % 93.6'sı öğretmeni insan olarak algılamaktadır. Dokuz çocuk öğretmeni nesne metaforları üzerinden açıklamıştır. En çok tercih edilen metafor sırasıyla uzaylı, güneş, UFO ve eşektir. İki çocuk öğretmeni çizgi film kahramanı olarak çizmiştir. Çizimleri 'diğer' kategorisinde yer alan altı çocuk çizimlerinde 'çöp adam' kullandıklarından algılama biçimleri hakkında kesin yargıya varılamamıştır.

Tablo 1. *Çocukların Öğretmeni Algılama Biçimi*

Öğretmeni Algılayışı	Kız		Erkek		Toplam	
	f	*%*	*f*	*%*	*f*	*%*
İnsan	140	95.9	117	91.8	257	93.6
Metafor	3	2.1	6	6.2	9	3.2
Diğer*	2	1.4	4	3.2	6	2.4
Çizgi film kahramanı	1	0.7	1	0.8	2	0.7
Toplam	146	100.0	128	100.0	274	100.0

*Geometrik formlar (örn. kare, üçgen vb.)

Çocukların Öğretmen Cinsiyetine Göre Algıları

Tablo 2. *Çocukların Öğretmen Cinsiyetini Algılama Biçimleri*

Öğretmen Cinsiyeti	Kız		Erkek		Toplam	
	f	%	*f*	%	*f*	%
Kadın	105	71.9	53	41.4	158	57.7
Belirsiz	31	21.2	44	34.4	75	27.4
Erkek	9	6.2	27	21.1	36	13.1
İnsan değil	1	0.7	6	4.7	7	2.6
Toplam	146	100.0	128	100.0	274	100.0

Tablo 2 incelendiğinde çalışma grubunda yer alan çocukların yarıdan fazlası (*f*= 158) öğretmeni kadın olarak resmetmiştir. Cinsiyet farkı gözetildiğinde, çocukların, hemcins öğretmen çizmeye daha eğilimli oldukları görülmektedir. Belirsiz kategorisinde yer alan çizimler herhangi bir cinsiyet ayrımı içermeyen çizimlerdir. Çocukların yaşları ve çizim gelişimi açısından şema öncesi dönemde oldukları düşünüldüğünde bu durum normaldir.

Çocukların Algılarına Göre Öğretmenin Fiziksel Görünümü

Tablo 3. *Çocukların Öğretmenin Fiziksel Özelliklerini Algılama Biçimleri*

Öğretmenin Fiziksel Özellikleri	Kız		Erkek		Toplam	
	f	%	*f*	%	*f*	%
Şık giyim	69	47.3	33	25.8	102	37.2
Genç	45	30.8	27	21.1	72	26.3
Diğer	22	15.1	37	28.9	59	21.5
Resmedilmemiş	21	14.4	34	26.6	55	20.1
Takım elbise	4	2.7	4	3.1	8	2.9
Eşofman	3	2.1	0	0.0	3	1.1
Dağınık	1	0.7	0	0.0	1	0.4
Kravat	1	0.7	0	0.0	1	0.4
Toplam	146	100.0	128	100.0	274	100.0

Tablo 3 incelendiğinde çocukların önemli bir bölümü (%37.2) öğretmeni "şık giyimli" olarak resmetmişlerdir. Buna ek olarak çalışma grubunda yer alan çocukların %26.3'ü öğretmeni genç bireyler olarak resmetmişlerdir. Yalnızca bir çocuk öğretmeni "dağınık" çizmiştir. Çizimdeki "dağınık" olma durumu öğretmen figürünün üst-baş ve saçının düzensiz olması anlamındadır. Tablo 3'ten hareketle çocukların öğretmenleri genç ve şık giyinen kişiler olarak algıladıkları söylenebilir. Diğer kategorisinde yer alan çizimler kıyafet belirtilmeyerek sadece vücut veya 'çöp adam' olarak çizilen resimlerdir.

Çocukların Algılarına Göre Öğretmen Figürünün Boyutu

Tablo 4. Çocukların Öğretmen Figürü Boyutları

Öğretmen Figürü Boyutu	Kız		Erkek		Toplam	
	f	%	*f*	%	*f*	%
Gerçekçi	79	54.1	73	57.0	152	55.5
Normalden büyük	61	41.8	46	35.9	107	39.1
Normalden küçük	5	3.4	5	3.9	10	3.6
Resmedilmemiş	1	0.7	4	3.1	5	1.8
Toplam	146	100.0	128	100.0	274	100.0

Çalışma grubunda yer alan çocukların yarıdan fazlası (%55.5) öğretmen figürünü gerçekçi boyutlarda çizmişlerdir. Bununla birlikte çocukların önemli bir bölümü (%39.1), öğretmeni normalinden büyük resmetmiştir. Az sayıda çocuk (%3.6) öğretmeni çizimlerindeki diğer figürlerden küçük çizmiştir. Yalnızca beş çocuk ise öğretmeni bir bütün olarak resmetmemiştir.

Çocukların Çizimlerinde Öğretmenin Jest ve Mimikleri

Tablo 5. *Çocukların Öğretmenin Jest-Mimik ve Fiziksel Özelliklerini Algılama Biçimleri*

Öğretmenin Jest-Mimik ve Fiziksel Özellikleri	Kız		Erkek		Toplam	
	f	%	*f*	%	*f*	%
Güler yüzlü	86	58.9	69	53.9	155	56.6
Temiz bakımlı	93	63.7	51	39.8	144	52.6
İfadesiz	20	13.7	36	28.1	56	20.4
Mutlu	30	20.5	26	20.3	56	20.4
Resmedilmemiş	24	16.4	28	21.9	52	19.0
Saçı dağınık	9	6.2	6	4.7	15	5.5
Mutsuz	3	2.1	3	2.3	6	2.2
Gözlüklü	1	0.7	3	2.3	4	1.5
Kel	1	0.7	3	2.3	4	1.5
Kızgın	2	1.4	0	0	2	0.7
Düşünceli	0	0	1	0.8	1	0.4
Toplam	146	100.0	128	100.0	274	100.0

Tablo 5 incelendiğinde çocukların yarıdan fazlası öğretmeni sırasıyla güler yüzlü (%56.6) ve temiz bakımlı (%52.6) olarak çizmişlerdir. Bu bulgudan hareketle çocukların öğretmen algılarının olumlu olduğu sonucuna ulaşılabilir. Her iki cinsiyet grubunda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Öğretmeni mutlu çizen çocuk sayısı da (*f*= 56) fazladır. Az sayıda çocuk olumsuz algı olarak yorumlanabilecek kızgın (*f*= 2), mutsuz (*f*= 6), saçı dağınık (*f*= 15) jest ve mimiklerine resimlerinde yer vermiştir. Öğretmeni ifadesiz çizen çocuk sayısı ise 56'dır. Bu çocuklar araştırmacılar tarafından nötr olarak değerlendirilmiştir.

Çalışma grubunda yer alan çocukların çizimlerinden bazıları aşağıda sunulmuştur.

Ç216, Erkek	Ç96, Kız
	
Öğretmen Çizimi: İfadesiz, şık giyimli, kırda, çocuğun elinden tutarken	Öğretmen Çizimi: Güler yüzlü, normalden büyük resmedilmiş.

Çocukların Çizimlerinde Öğretmen Figürünün Mekânsal Konumu

Tablo 6. *Çocukların Çizimlerinde Öğretmen Figürünün Mekânsal Konumu*

Mekânsal Konum	Kız		Erkek		Toplam	
	f	%	*f*	%	*f*	%
Resmedilmemiş	44	30.1	48	37.5	92	33.6
Okul bahçesinde	40	27.4	36	28.1	76	27.7
Kırda	38	26.0	29	22.7	67	24.5
Sınıfta	11	7.5	14	10.9	25	9.1
Parkta	4	2.7	3	2.3	7	2.6
Diğer*	5	3.4	1	0.8	6	2.2
Deniz kenarında	2	1.4	0	0.0	2	0.7
Öğretmen masasında	2	1.4	0	0.0	2	0.7
Sınıf içi etkinlikte	1	0.7	0	0.0	1	0.4
Törende	1	0.7	0	0.0	1	0.4
Toplam	146	100.0	128	100.0	274	100.0

*Su parkı, lunapark, ev, sokak, pazar ve kütüphane

Çalışma grubunda yer alan çocukların önemli bir bölümü (%33.6) öğretmen figürünü mekan belirtmeden resmetmiştir. Bu durum çocukların çizgisel gelişimi açısından şema öncesi evrede yer almalarından, bu nedenle mekân içerisine figür yerleştirme becerisinin tam olarak gelişmemiş olmasından kaynaklı olabilir. Mekân-figür ilişkisi kuran çocuklar ise öğretmeni çoktan aza sırasıyla okul bahçesinde (%27.7), kırda (%24.5) ve sınıfta (%9.1), resmetmişlerdir. Bu bulgular çocukların öğretmen figürünü mekânsal konum olarak okul ve sınıf ile açık havaya yerleştirdiklerini desteklemektedir. Buna göre çocukların eğitim-öğretim sürecinin okul atmosferinde sürdürüldüğünün farkında oldukları yorumu yapılabilir.

Çocukların Çizimlerinde Öğretmenin Yaptığı Eylem

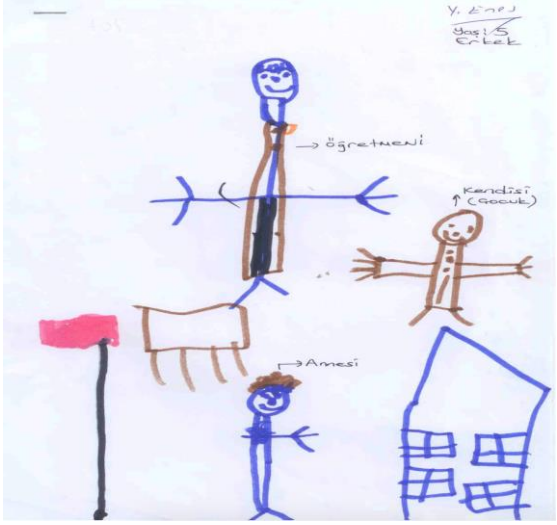
Tablo 7. *Çocukların Çizimlerinde Öğretmen Figürünün Yaptığı Eylem*

Öğretmenin Yaptığı Eylem	Kız		Erkek		Toplam	
	f	%	*f*	%	*f*	%
Ayakta dururken	105	71.9	84	65.6	189	69.0
Oyun oynarken	24	16.4	18	14.1	42	14.1
Çiçek alırken	5	3.4	6	4.7	11	4.0
Diğer	0	0.0	8	6.3	8	2.9
Ders anlatırken	4	2.7	3	2.3	7	2.6
Sınıfta dolaşırken	1	0.7	3	2.3	4	1.5
Tahtada yazı yazarken	0	0.0	2	1.6	2	0.7
Tören yaparken	1	0.7	1	0.8	2	0.7
Çocuk severken	0	0.0	1	0.8	1	0.4
Dinlenirken	1	0.7	0	0.0	1	0.4
Gözlem yaparken	1	0.7	0	0.0	1	0.4
Konuşurken	1	0.7	0	0.0	1	0.4
Toplam	146	100.0	128	100.0	274	100.0

Araştırmaya katılan çocukların önemli bir bölümü (%69.0) öğretmen figürünü ayakta sabit durma şeklinde resmetmişlerdir. Hareket içeren çizimler içerisinde öğretmen figürü en çok oyun oynarken (%14.1) çizilmiştir. Çiçek alan öğretmen figürü de (%4.0) sık çizilen eylemler arasındadır. Çocukların öğretmenin eylemlerine yönelik algılarının da olumlu ve yakın ilişkiye dayalı olduğu

görülmektedir. Ayrıca hiç bir resimde olumsuz eyleme rastlanmamıştır. Diğer kategorisinde yer alan çocuklar öğretmeni herhangi bir eylem göstermez şekilde çizmişlerdir.

Çalışma grubunda yer alan çocukların çizimlerinden bazıları aşağıda sunulmuştur.

Ç207, Erkek	Ç203, Kız
	
Öğretmen Çizimi: Güler yüzlü, şık giyinen, okul bahçesinde	Öğretmen Çizimi: Güler yüzlü, şık giyimli, okul ortamı dışında.

Çocukların Çizimlerinde Öğretmen Figürünün Elinde Bulunan Nesneler

Tablo 8. *Çocukların Çizimlerinde Öğretmen Figürünün Elinde Bulunan Nesneler*

Elinde Bulunan Nesneler	Kız		Erkek		Toplam	
	f	%	*f*	%	*f*	%
Resmedilmemiş	115	78.8	103	80.5	218	79.6
Öğrenci eli	14	9.6	8	6.3	22	8.0
Çiçek	5	3.4	5	3.9	10	3.6
Diğer*	5	3.4	3	2.3	8	2.9
Top	2	1.4	3	2.3	5	1.8
Çanta	3	2.1	1	0.8	4	1.5
Kitap	0	0.0	2	1.6	2	0.7
Toplam	146	100.0	128	100.0	274	100.0

*Anahtar, cetvel, çay, dosya, eldiven, işaret çubuğu, kalem, şişe

Çocukların büyük bir bölümü (%79.6) öğretmen figürünün elinde herhangi bir nesne çizmemişlerdir. Öğretmenin elinde en çok çizilen şey çocuk elidir (*f*= 22). İkinci en çok çizilen nesne çiçektir (*f*= 10). Çocuklar olumsuz çağrışım yapabilecek herhangi bir nesne çizmemişlerdir. Tüm bunlardan hareketle çocukların öğretmenlerine yönelik olumlu algıya sahip olduğu sonucu güç kazanmıştır.

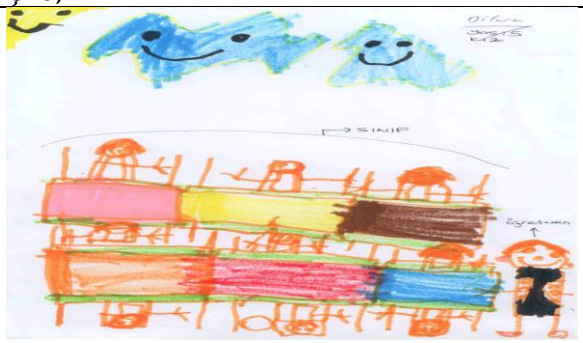
Çocukların Çizimlerinde Öğretmen Figürünün Etrafında Bulunan Nesneler

Tablo 9. Çocukların Çizimlerinde Öğretmen Figürünün Etrafında Bulunan Nesneler

Etrafında Bulunan Nesneler	Kız		Erkek		Toplam	
	f	%	*f*	%	*f*	%
Çocuk	91	62.3	67	52.3	158	57.7
Güneş	86	58.9	64	50.0	150	54.7
Bulut	70	47.9	49	38.3	119	43.4
Çiçek	49	33.6	33	25.8	82	29.9
Okul	32	21.9	40	31.3	72	26.3
Hayvan	24	16.4	14	10.9	38	13.9
Ağaç	18	12.3	14	10.9	32	11.7
Resmedilmemiş	14	9.6	13	10.2	27	9.9
Pencere	14	9.6	12	9.4	26	9.5
Kalp	10	6.8	5	3.9	15	5.5
Öğretmen masası	8	5.5	6	4.7	14	5.1
Gökkuşağı	6	4.1	6	4.7	12	4.4
Sıra	6	4.1	5	3.9	11	4.0
Okul bahçesi	5	3.4	3	2.3	8	2.9
Yıldız	5	3.4	3	2.3	8	2.9
Bayrak	4	2.7	1	0.8	5	1.8
Deniz	2	1.4	2	1.6	4	1.5
Kitap	2	1.4	2	1.6	4	1.5
Taç	3	2.1	1	0.8	4	1.5
Kitaplık	1	0.7	2	1.6	3	1.1
Kalem	1	0.7	0	0.0	1	0.4
Tahta	1	0.7	0	0.0	1	0.4
Toplam	146	100.0	128	100.0	274	100.0

Çalışma grubunda yer alan çocuklar öğretmen figürü ile mekân ilişkisini genellikle okul, kır ve sınıf olarak çizmişlerdir. Çizimlerde öğretmen figürünün etrafındaki nesneler bu mekânlara ait özellikler taşımaktadır. En sık çizilen nesneler sırasıyla; çocuk (*f*=158), güneş (*f*=150), bulut (*f*=119), çiçek (*f*=82) ve okuldur (*f*=72). Bununla birlikte sınıf içerisinde yer alan öğretmen masası(*f*=14), sıra (*f*=11), pencere (*f*=26), tahta (*f*=1) çizimlerde yer almaktadır. Dikkat çekici bir diğer bulgu ise çocukların öğretmen figürleri yanında güneş (*f*=150), yıldız (*f*=8), gökkuşağı (*f*=12) gibi pozitif anlam yüklü figürler ve kalp (*f*=15) gibi metaforlar resmetmeleridir. Tüm bunların çocukların öğretmene karşı olumlu algı geliştirdiğine yönelik kanıtlar olduğu düşünülmektedir.

Çalışma grubunda yer alan çocukların çizimlerinden bazıları aşağıda sunulmuştur.

Ç1, Kız	Ç23, Kız
	
Öğretmen Çizimi: Güler yüzlü, şık giyimli, okul bahçesinde, ayakta dururken çizilmiş.	*Öğretmen Çizimi:* Güler yüzlü, şık giyimli, sınıf içinde, ders anlatırken çizilmiş.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Yapılan bu araştırma okul öncesi eğitim alan 48-60 aylık çocukların öğretmen kavramına yönelik algılarını çizdikleri resimler aracılığıyla anlamayı amaçlamaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgular incelendiğinde çalışma grubunda yer alan çocukların büyük bir bölümü (%93.6) öğretmeni insan formunda çizmiştir. Buna ek olarak çocukların %3.2'si öğretmeni bir metafor kullanarak resmetmiştir. Kullanılan metaforlar uzaylı, güneş, UFO ve eşektir. Öğretmen figürünün cinsiyeti incelendiğinde çocukların yarıdan fazlası (%57) öğretmeni kadın olarak çizmiştir. Erkek öğretmen çizen çocukların oranı (%13.1) düşüktür. Elde edilen bu sonuçlar Aykaç (2012)'ın yapmış olduğu araştırmanın sonuçları ile örtüşmektedir. Çocukların öğretmeni insan formunda çizmeleri doğal karşılanmaktadır. Ayrıca kullanılan metaforlardan güneş insanlar açısından olumlu bir imge olduğundan bu metaforun olumlu bir öğretmen algısına vurgu yaptığı düşünülmektedir. Ayrıca öğretmen figürünün kadın cinsiyetinde resmedilmesi de Türkiye'deki genel algının çocuklarda da olduğunun bir göstergesi kabul edilebilir. Dünya'da öğretmenlik mesleği gerek özel yeterlilikler gerekse sosyal cinsiyet rolleri açısından daha çok kadınlara yakıştırılmaktadır (Acker, 1988, 1995). Ayrıca araştırmanın yapıldığı okul öncesi eğitim kurumlarında öğretmenlerin neredeyse tamamı kadın olup, erkek okul öncesi öğretmenlerinin sayısı yeni yeni artmaktadır. Bu kapsamda Milli Eğitim Bakanlığı'nın son yayınladığı istatistiklerde araştırmanın yürütüldüğü Kastamonu İl'inde sadece 10 erkek okul öncesi öğretmeni bulunurken, 240 kadın öğretmen görev yapmaktadır (MEB, 2014). Çocukların tamamının öğretmeninin kadın olduğu düşünüldüğünde bu sonuç şaşırtıcı değildir. Ayrıca kız çocukları daha çok kadın öğretmen çizerken, erkek çocuklarda erkek öğretmen çizmişlerdir. Çocukların cinsiyeti öğretmenin cinsiyetini tayin etmede etkili olduğu söylenebilir. Bu durumun ortaya çıkmasında çocukların gelişim özellikleri önemli bir etkendir. Sosyal-duygusal ve cinsel gelişim açısından 4-5 yaş çocukları daha çok kendi cinslerini keşfetme eğilimindedir (Brewer, 2007; Kail, 2003). Çizgi ve resim gelişimi açısından da şema öncesi dönemde olan çocuk bu dönem özelliği olarak figür üzerinde cinsiyeti tam oturtamasa da kendi cinsini daha çok resmetmektedir (Yavuzer, 2010).

Çalışma grubunda yer alan çocukların 102'si öğretmeni şık giyinen ve 72'si genç bir birey olarak çizmiştir. Çocukların yarıdan fazlası (%56.6) öğretmeni güler yüzlü ve yine yarıdan fazlası (%52.6) temiz bakımlı çizmiştir. Çocukların % 20.4'ü öğretmeni mutlu çizmiştir. Bu bulgulardan hareketle çocukların öğretmenin fiziksel özelliklerine ve jest mimiklerine yönelik algılarının olumlu olduğu sonucuna ulaşılabilir. Dağlıoğlu (2011)'na göre güler yüzlü ve mutlu resmedilen öğretmen figürünün çocuk tarafından duygusal boyutta, açık iletişimi destekleyen ve güvenilir olarak algılandığının ipuçlarıdır. Buna ek olarak Yalçın ve Erginer (2014) de sevgi unsuru olarak çizilen müdür kavramının çocuğun okula ve öğrenmeye karşı olumlu tutum sergileme açısından önem arz ettiğini belirtir. Benzer bir sonuç Aykaç (2012)'ın araştırmasında da bulunmuştur. Çocukların öğretmen figürünün boyutuna ilişkin bulgular öğretmen algısının olumlu olduğunu destekler niteliktedir. Çocukların büyük bir bölümü (*n*= 152) gerçekçi boyutlarda öğretmen figürü çizerken, 107 çocuk normalden daha büyük bir figür çizmişlerdir. Çok az sayıda çocuk (*n*= 10) öğretmeni normalden küçük boyutlarda çizmiştir. Yavuzer (2010)'e göre bazı durumlarda figürlerin normalden büyük ve orantısız çizilmesi, çizilen figüre ait hayranlığından da kaynaklanabilir. Buradan hareketle çocukların öğretmenlere karşı olumlu duygu taşıdıkları tespit edilmiştir.

Çocukların resimlerinde öğretmen figürünün mekânsal konum olarak yerleştirilmesinde en çok kullanılan mekânlar sırasıyla okul bahçesi (%27.7), kır (%24.5) ve sınıf (%9.1)'tır. Elde edilen bu sonuç Cam Aktaş (2010) ve Aykaç (2012)'ın araştırma sonuçları ile paralellik göstermemektedir. Her iki araştırmada öğretmen daha çok sınıf içerisinde ve tahta önünde resmedilmiştir. Bu duruma sebep olan temel nedenin, araştırmaların çalışma gruplarında yer alan öğrencilerin düzeyinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Cam Aktaş ilkokul öğrencileri ile çalışırken, Aykaç ilkokul ve ortaokul öğrencileriyle çalışmıştır. Bu öğrenciler klasik sınıf ortamına aşina olduklarından öğretmen figürünü de buna göre yerleştirmişlerdir. Bu araştırmada ise okul öncesi eğitim alan çocuklar yer aldığından öğretmeni okul bahçesi ve kır gibi açık alanlara ve az sayıda çocukta sınıf ortamında yerleştirmiştir. Benzer bir durum öğretmen figürünün yaptığı eylemlerde de geçerlidir. Çizilen öğretmen figürlerinin çok büyük bir bölümü (%69.0) öğretmeni ayakta dururken resmetmiştir. Daha sonra en sık çizilenler sırasıyla oyun oynarken (%14.1), bir öğrencisinden çiçek alırken (%4.0) ve ders anlatırken (%2.6) şeklindedir. Cam Aktaş (2010) yaptığı araştırmada öğretmenin "eğlendiren

kişi" olarak yalnızca bir öğrenci tarafından çizildiğini belirtmiştir. Saban (2004)'ün çalışmasında da öğretmen adayları kendi ilkokul öğretmenlerine yönelik metafor oluşturduklarında "eğlendiren kişi" boyutuna yönelik çok az metafor oluşturulduğunu tespit etmiştir. Bu araştırmada ise öğretmenlerin önemli bir bölümü oyun oynarken veya çiçek alırken resmedilmiştir. Ders anlatan öğretmen figürü ise diğerlerine göre daha az çizilmiştir. Dağlıoğlu (2012) bu durumu okul öncesi öğretmenlerinin özel alan yeterlilikleri gereği çocuklarla akademik eğitimin yanı sıra, onlarla oyun oynama, şarkı söyleme, resim yapma ve gerektiğinde yemek yedirme gibi eylemlerde bulunduklarından diğer akademik düzeylere göre çocuklar için daha farklı bir öğretmen profili oluştuğu şeklinde açıklamaktadır. Kontos ve Herzog (1997) öğretmenin sınıf içindeki eylemlerini sınıf dinamikleri içerisindeki en önemli paydaş olarak görmektedir. Yine aynı araştırmacılar öğretmenin sınıf içerisinde eğitim-öğretime yönelik yaptığı sınıf içi eylemlerin çocukların bilişsel ve sosyal gelişimine olumlu katkısı olduğunu tespit etmişlerdir (Kontos ve Herzog, 1997). Buna göre bu araştırmaya katılan çocukların öğretmen figürünü genel anlamıyla sınıf ve okulun diğer bölümleri içerisinde çizmeleri, bununla birlikte öğretmen eylemleri arasında da okul öncesi eğitim dinamiklerine uygun ve istenilen eylemlerin çizimindeki sıklığın öğretmen-çocuk ilişkisi ve okul öncesi eğitimin amaçları açısından önemli olduğu belirtilmektedir.

Araştırmaya katılan çocuklar öğretmen figürünün elinde birtakım objeleri resmetmişlerdir. Öğretmenin elinde bir çocuğun eli olduğu çizimler (%8.0) en çok çizilen figürdür. Bununla birlikte sırasıyla çiçek (%3.6), çanta (%1.5) ve kitap (%0.7) çizilen diğer objelerdir. Buna ek olarak çocuklar öğretmen figürünün yanına başka nesneler de çizmişlerdir. En çok çizilenler sırasıyla çocuk (%57.7), güneş (%54.7), bulut (%43.4) çiçek (%29.9), okul (%26.3), ağaç (%11.7) ve kalptir (%5.5). Figürün yanına çizilenler olumlu öğretmen algısını destekler niteliktedir. Aykaç (2012) ve Lodge (2007)'nin yapmış olduğu araştırmalarda da öğretmene yönelik olumlu duyguları vurgulayan benzer çizimlere ulaşılmıştır. Bunlara ek olarak çocukların büyük bir bölümü (% 79.6) öğretmen figürünün elinde herhangi bir nesne resmetmemiştir. Bu durumun çocukların gelişim özelliklerinden yola çıkarak, çizgisel gelişimlerinin bir figürü ayrıntılandırma becerisine henüz sahip olamamasından kaynaklı (Yavuzer, 2010) olabileceği düşünülmektedir. Çocuklar ve öğrenciler öğretmenlerine yönelik olumlu algıları destekleyen figürlere daha çok yer vermekle birlikte, çanta ve kitap gibi mesleki bakış açısını vurgulayan objelere çizimlerinde çok az yer vermektedirler. Genel olarak bu durum okul öncesi eğitim alan çocuklar açısından eğitimin işleniş süreci ve disiplin farklılığı olarak yorumlansa da, elde edilen bu sonucun dikkat çekici olduğu düşünülmektedir.

Genel olarak çocukların gelişim özelliklerine dayalı olan çizgisel gelişimlerindeki sınırlılık dikkate alındığında, çalışma grubunda yer alan çocukların çizimlerinden elde edilen bulgular öğretmen-çocuk iletişimi hakkında önemli veriler sunmaktadır. Yukardaki bulgu ve tartışmaların en genel özeti çalışma grubunda yer alan çocukların öğretmenlere yönelik olumlu bir algıya sahip oldukları şeklindedir. Alan yazın incelendiğinde bu olumlu algının eğitimin sosyal ve bilişsel pekçok boyutuna olumlu katkılarının olduğu belirtilmektedir. Bireylerin birbirleri hakkındaki olumlu algıları en temelde aralarındaki ilişkinin de olumlu olmasını sağlamaktadır (Harrison, Clarke ve Ungerer, 2007). Birch ve Ladd (1997) olumlu bir öğretmen-çocuk ilişkisinin çocuğun okula yönelik olumlu tutum sergilemesindeki önemli faktörlerden biri olduğunu ve görsel ve dil becerilerinin gelişimine katkı yaptığını vurgulamaktadır. Yine bu araştırmaya katılan çocukların öğretmen figürünü genel olarak okula ait mekânlarda ve eğitim-öğretime yönelik eylemler yaparken çizmeleri okul ve sınıf ortamındaki olumlu havayı yansıttığı şeklinde yorumlanmaktadır. Howes (2000)'e göre olumlu bir sosyal-duygusal sınıf iklimi genelde çocuğun öğretmen algısına özelde ise öğretmen-çocuk ilişkisine olumlu katkı yapmaktadır. Pianta, Nimetz ve Bennett (1997) anaokulları ve anasınıflarında olumlu bir öğretmen-çocuk ilişkisinin okul öncesi eğitimin hedeflerinden biri olmakla birlikte, temel eğitimsel ve gelişimsel hedeflerin gerçekleşmesinde de önemli bir paydaş olduğunu vurgulamaktadır. Yapılan bu araştırmada çalışmaya dahil edilen çocukların öğretmen algılarının olumlu olduğu tespit edilmiş ve bu durumun araştırmacılar tarafından okul öncesi eğitimin etkililiği açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Öneriler

Araştırma kapsamında elde edilen sonuçlar dikkate alındığında çocukların öğretmen kavramına yönelik algılarının olumlu olduğu anlaşılmıştır. Bu noktadan hareketle görüşme, çizdirip

açıklama (draw and explain) gibi farklı veri toplama teknikleri (Moseley, Desjean-Perrotta & Utley, 2010; Özsoy & Ahi, 2014; Shepardson, Wee, Priddy & Harbor, 2007) ile yürütülecek çalışmaların önemli bir boşluğu dolduracağına inanılmaktadır.

Bu araştırma öğretmen algısını tek taraflı olarak çocuk açısından değerlendirmektedir. Bundan sonra yapılacak araştırmaların öğretmen ve çocuğun birbirlerine olan karşılıklı algılarının tespitini belirlemeyi amaçlayabilir. Araştırmacılar bu yönde veri toplamayı hedefleyebilir.

Resimleme erken çocukluk dönemi araştırmalarında son 30 yılda yaygın bir veri toplama aracı olarak kullanılmaktadır. Bu teknikle çocuklar kendilerini daha rahat ifade edebilmektedir. Resim tekniğine dayalı araştırmaların özellikle erken çocukluk dönemi alan yazınına katkıları olduğu düşünülmekte ve bu tekniğe dayalı çalışmaların alan yazına faydalı olacağına inanılmakta ve bu tarz çalışmaların sayısının artması önerilmektedir.

Araştırmada çocukların öğretmene yönelik olumlu algılara sahip olduklarının tespiti ışığında bu olumlu algıyı sağlayan faktörler ve bunların nasıl geliştirilebileceğine yönelik yeni çalışmaların alan yazına ve eğitimcilere katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Acker, S. (1988). Teachers, gender and resistance. *British Journal of Sociology of Education, 9*(3), 307-322.

Acker, S. (1995). Gender and teachers' work. *Review of Research in Education, 21*(1995-1996), 99-162.

Aktas, B. C. (2010). Investigating Primary School Students' Perceptions Regarding "Teacher" through Their Drawings. *International Journal of Learning, 17*(8).

Artut, K. (2004). Okul öncesi resim eğitiminde çocukların çizgisel gelişim düzeylerine ilişkin bir inceleme. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13*(1).

Aykaç, N. (2012). İlköğretim öğrencilerinin resimlerinde öğretmen ve öğrenme süreci algısı. *Eğitim ve Bilim, 37*(164),298-315.

Batı, D. (2012). (4-12 Yaş) Çocuk Resimleri Ve Onların İç Dünyalarının Resimlerine Yansıması (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Belet, Ş. D., & Türkkan, B. (2007). İlköğretim öğrencilerinin yazılı anlatım ve resimsel ifadelerinde algı ve gözlemlerini ifade biçimleri (Avrupa Birliği örneği). *VI. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu*, 270-278.

Birch, S. H., & Ladd, G. W. (1997). The teacher-child reletionship and children's early school adjusment. *Journal of School Psychology, 35*(1), 65-79.

Brewer, J. A. (2007). *Introduction to early childhood education: Preschool through primary school.* (Sixth Edition). Boston: Pearson.

Buldu, M. (2006). Young children's perceptions of scientists: A preliminary study. *Educational Research, 48*(1), 121-132.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri.* (4. Baskı). Ankara: PegemA.

Cam-Aktaş, B. (2010). Investigating primary school students' perceptions regarding "teacher" through their drawings. *The International Journal of Learning, 17*(8), 409-425.

Chambers, D. V. (1983). Stereotypic images of the scientist: The draw-a-scientist test. *Science Education, 67*(2), 255-265.

Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches.* (2nd Edition). London: SAGE.

Dağlıoğlu, E. (2011). A comparative study of teacher figures in 5 to 7 year old children's drawings. *Eğitim ve Bilim, 36*(160), 144-157.

Dağlıoğlu, H.E. (2011). Okul Öncesi Öğretmeninin Özellikleri ve Okul Öncesi Eğitime Öğretmen Yetiştirme. Gelengül Haktanır (Ed.), *Okul Öncesi Eğitime Giriş* içinde (s.39-78). Ankara: Anı Yayıncılık.

Durak, T. (2011). Okul Öncesi Çocuk ve İlk Öğretmeni. M.O. Uluğ ve G. Karadeniz (Ed.), *Okulöncesi Çocuk ve…* içinde (s. 23-45). Ankara: Nobel.

Einarsdottir, J., Dockett, S., & Perry, B. (2009). Making meaning: Children's perspectives expressed through drawings. *Early Child Development and Care, 179*(2), 217-232.

Eser, Ş. (2010). Okul öncesi öğretmenlerinde iş doyumu, meslektaş ilişkileri ve okul idaresi desteği arasındaki ilişkilerin incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.

Finson, K. D., Beaver, J. B. & Cramond, B. L. (1995). Development and field test of a checklist for the Draw-A Scientist Test. *School Science and Mathematics, 95*(4), 195-205.

Fraenkel, J. R. & Wallen, N. E. (2009). *How to design and evaluate research in education.* (7th Edition). New York: McGraw-Hill.

Hague, E. (2001). Nationalty and childrens' drawings – pictures 'about Scotland' by primary school children in Edinburg, Scotland and Syracuse, New York State. *Scottish Geographical Journal, 117*(2), 77-99.
Hamre, B. K., & Pianta, R. C. (2001). Early teacher-child relationships and the trajectory of children's school outcomes through eighth grade. *Child Development, 72* (2), 625–638.
Harrison, L. J., Clarke, L., & Ungerer, J. A. (2007). Children's drawings provide a new perspective on teacher–child relationship quality and school adjustment. *Early Childhood Research Quarterly, 22*(1), 55-71.
Howes, C., & Hamilton, C. E. (1992). Children's relationships with child care teachers: Stability and concordance with parental attachments. *Child Development, 63* (4), 859-866.
Howes, C., Matheson, C. C., & Hamilton, C. E. (1994). Maternal, teacher, and child care history correlates of children's relationships with peers. *Child development, 65*(1), 264-273.
Howes, C. (2000). Social-emotional classroom climate in child care, child-teacher relationships and children's second grade peer relations. *Social development, 9*(2), 191-204.
İnan, B. (2006). Ana sınıfı çocuklarının duygu ve düşüncelerini ifade etmelerinde çocuk resimlerinin önemi (6 yaş grubu) (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
Kail, R. V. (2003). *Children and their development.* (Third Edition). New Jersey: Pearson.
Kıldan, A. O. (2011). Öğretmen-çocuk ilişkilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi. 30*, 87–102.
Kıldan, A. O. (2012). Okul öncesi eğitimin amacına ilişkin öğretmen ve veli görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi. 20*(1), 135–150.
Koçyiğit, S. (2010). Okul öncesi eğitim kurumlarında personel. Gülden Uyanık Balat (Ed.), *Okul öncesi eğitime giriş* içinde (s. 184-204). Ankara: Pegem Akademi.
Kontos, S. & Herzog, W. A. (1997). Influences on children's competence in early childhood classrooms. *Early Childhood Research Quarterly, 12,* 247-262.
Lodge, C. (2007). Regarding learning: Children's drawings of learning in the classroom. *Learning Environments Research, 2007*(10), 145-156.
MEB. (2013). Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitimi Programı.
Moseley, C., Desjean-Perrotta ve Utley, J. (2010). The draw-an-environment test rubric (DAET-R): Exploring pre-service teachers' mental models of the environment. *Environmental Education Research, 16*(2), 189-208.
Oğuz, A. (2007). Sen hiç bilim adamı gördün mü? (Have you ever seen a scientist?) Procedings of VI. National Symposium on Classroom Teacher Education. (pp.43-48). Ankara: Nobel.
Özel, M. (2012). Children's ımages of scientists: Does grade level make a difference?. *Educational Sciences: Theory and Practice, 12*(4), 3187-3198.
Özsoy, S. (2012). İlköğretim öğrencilerinin çevre algılarının çizdikleri resimler aracılığıyla incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 12*(2), 1117-1139.
Özsoy, S. & Ahi, B. (2014). İlkokul öğrencilerinin geleceğe yönelik çevre algılarının çizdikleri resimler aracılığı ile belirlenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 14*(4), 1557-1582.
Pianta, R. C., Nimetz, S. L., & Bennett, E. (1997). Mother-child reletionships, teacher-child reletionships and school outcomes in preschool and kindergarten. *Early Childhood Research Quarterly, 12,* 263-280.
Punch, S. (2002). Research with children: The same or different from research with adults? *Childhood, 9*(3), 321-341.
Rodari, P. (2007). Science and scientists in the drawings of European children. *Journal of Science Communication, 6*(3), 1-12.
Saban, A. (2004). Prospective classroom teachers' metaphorical images of selves and comparing them to those they have of their elementary and cooperating teachers. *International Journal of Educational Development*, *24,* 617–635.
Skybo, T., Ryan-Wenger, N., & Su, Y. H. (2007). Human figure drawings as a measure of children's emotional status: Critical review for practice. *Journal of Pediatric Nursing, 22*(1), 15-28.
Shepardson, D. P., Wee, B., Priddy, M. ve Harbor, J. (2007). Students' mental models of the environment. *Journal of Research in Science Teaching, 44*(2), 327-348.
Şahin, Z. S. (2010). Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin mesleğe yönelik tutumları ve yeterlilik algılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
Tezcan, T. (2011). Okul öncesi öğretmenlerinin yaşam kalitesi ve iş doyumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi (Bolu ili örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
Tuğrul, B. (1993). Anaokulu *eğitimi alan ve almayan çocukların ilkokul birinci sınıftaki akademik başarı ve ruhsal uyum davranışlarının karşılaştırılmalı olarak incelenmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Türkcan, B. (2004). Okulöncesi dönem çocuklarının yaptıkları resimlerin aile yaşamlarına ilişkin ipuçları bakımından değerlendirilmesi. (Assesment of preschool children drawings through the tips on the lives of family). *Proceedings of I.International Congress on Preschool Education*. (pp.79-97).İstanbul: YA-PA.

Türkmen, H. (2008). Turkish primary students'perceptions about scientist and what factors afecting the image of the scientists. *Eurasia Journal of Mathematics, Science & Technology Education, 4*(1), 55-61.

Weber, S., & Mitchell, C. (1996). Drawing ourselves into teaching: Studying the images that shape and distort teacher education. *Teaching and Teacher Education, 12*(3), 303-313.

Yalçın, M. & Erginer, A. (2014). İlköğretim öğrencilerinin okul müdürü algılarına ilişkin yaptıkları çizimler. *Eğitim ve Bilim, 39*(171), 270-285.

Yavuzer, H. (2010). *Resimleriyle çocuk.* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.* (6. Baskı). Ankara: Seçkin.

Yılmaz, Z., Kubiatko, M., & Topal, H. (2012). Czech children's drawing of nature. *Educational Sciences: Theory and Practice, 12*(4), 3111-3119.